

WW-uitkeringsgebruik

Het verschil in uitkeringsbeslag tussen Oost-Europese arbeidsmigranten en Nederlandse werknemers

UWV Kennisverslag 2020-5

Anita Strockmeijer

Het verschil in uitkeringsbeslag tussen Oost-Europese arbeidsmigranten en Nederlandse werknemers¹

Anita Strockmeijer

De instroom in de WW van Oost-Europese arbeidsmigranten is relatief hoog, maar door de relatief korte verblijfsduur en het relatief lage uitkeringsbedrag blijft het gemiddelde uitkeringsbeslag relatief laag.

Samenvatting

In Nederland en in andere Europese landen duikt regelmatig het beeld op dat Oost-Europese arbeidsmigranten onevenredig gebruikmaken van de sociale zekerheid. Zij komen hier werken vanwege het verwachte hogere inkomen vergeleken met het thuisland. Soms wordt echter gesuggereerd dat ze niet alleen naar Nederland komen vanwege de banen en de lonen, maar ook dat ze worden aangetrokken door de betere sociale voorzieningen. Oost-Europese arbeidsmigranten werken vaak in preciaire arbeid⁵ en raken daardoor veel vaker werkloos dan Nederlandse werknemers. In dit artikel kijken we, naast de instroom in de WW, ook naar het aantal maanden dat een werkloze een uitkering ontvangt en naar de hoogte van de uitkering. Door de omvang van de instroom te combineren met het verblijf in de uitkering en de hoogte ervan, krijgen we een beeld van het totale uitkeringsbeslag van verschillende groepen werknemers in Nederland.

- De relatief grotere instroom in de WW van Oost-Europese arbeidsmigranten, 14,7% tegenover 5,5% voor Nederlandse werknemers, vergroot het totale uitkeringsbeslag.
- De relatief kortere verblijfsduur en de relatief lagere uitkeringshoogte van Oost-Europese arbeidsmigranten verminderen het totale uitkeringsbeslag. Gemiddeld ontvangen Oost-Europeanen gedurende 151 dagen (5 maanden) een WW-uitkering, Nederlandse uitkeringsgerechtigden gemiddeld 289 dagen (9,5 maand). Het bruto dagloon waarop de WW-uitkering wordt berekend, is voor Oost-Europese werknemers gemiddeld € 74,35 en voor Nederlandse gemiddeld € 97,97.
- De combinatie van deze factoren maakt dat het gemiddeld uitkeringsbeslag van Oost-Europese arbeidsmigranten lager is dan dat van de meeste andere migrantengroepen, maar iets hoger is dan het gemiddelde uitkeringsbeslag van Nederlandse werknemers.
- Door de huidige coronacrisis zijn veel Oost-Europese arbeidsmigranten overijld teruggekeerd naar hun thuisland. Dit kan ertoe leiden dat ze geen aanspraak op een WW-uitkering kunnen maken. Of de arbeidsmarktpositie van arbeidsmigranten uit Oost-Europa in het bijzonder zich de komende tijd (structureel) zal verbeteren – waardoor hun beroep op de WW zou kunnen verminderen – is onbekend.

1

Dit UWW Kennisverslag is een bewerking van een artikel dat is verschenen in *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* (2020, 36e jaargang, volume 2, pp. 196-205) onder de titel Meer of minder? Het uitkeringsgebruik van Oost-Europese arbeidsmigranten in Nederland.

2

Preciaire arbeid is een combinatie van een laag loon met een tijdelijk dienstverband.

Kennis over gebruik sociale zekerheid migranten

Vorig jaar was er beroering over Oost-Europese arbeidsmigranten die een WW-uitkering aanvragen, hoewel de werkgever nog werk voor hen heeft. Malafide tussenpersonen maskeren tegelijkertijd dat sommige arbeidsmigranten met een WW-uitkering in hun herkomstland verblijven, terwijl zij beschikbaar moeten zijn voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Deze vormen van fraude komen voor en er wordt veel over gespeculeerd, maar we weten niet wat de omvang ervan is. Op basis van mijn eerder dit jaar verschenen proefschrift³ buigen we ons in dit artikel over de vraag of het uitkeringsbeslag door arbeidsmigranten uit Oost-Europa – rekening houdende met hun arbeidspositie – verschilt van dat van Nederlandse WW-gerechtigden en andere arbeidsmigranten en in welke mate. Meer kennis over de relatie tussen migranten en hun gebruik van de sociale zekerheid is zeer gewenst. Als veel migranten gebruikmaken van socialezekerheidsvoorzieningen, dan heeft dit zijn weerslag op het draagvlak voor en op de beeldvorming over migranten en versterkt het gevoelens van onvrede over vrij werknemersverkeer binnen de Europese Unie.

In het *UWV Kennisverslag 2019-2*⁴ analyseerden we de instroom in de WW van verschillende migrantengroepen. De bevindingen waren dat Oost-Europese arbeidsmigranten overwegend een kwetsbare positie op de Nederlandse arbeidsmarkt hebben. Dat komt tot uiting in de analyses van het uitkeringsgebruik: Oost-Europese arbeidsmigranten hebben vier keer zoveel kans om hun baan te verliezen als Nederlandse werknemers en stromen daardoor vaker in de WW dan Nederlanders. Een genuanceerd beeld blijkt wanneer we kijken naar de populatie werknemers zonder looninkomsten, dan blijkt de instroom van werkloze Oost-Europese arbeidsmigranten lager te zijn dan die van Nederlandse werknemers. Voor een deel is dit te verklaren uit het arbeidsverleden – het niet voldoen aan de wekennis om in aanmerking te komen voor een Nederlandse werkloosheidsuitkering – en kan mogelijk voor een deel samenhangen met het gebrek aan kennis over hun WW-rechten.

In een recent verschenen artikel⁵ over uitstroom uit de WW zijn de bevindingen dat binnen de maximale uitkeringsduur Oost-Europese arbeidsmigranten – gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken – net als alle andere arbeidsmigrantengroepen minder vaak een nieuwe baan vinden dan Nederlandse werklozen. We kunnen nu de bevindingen over instroom in en uitstroom uit de WW aan elkaar koppelen en beoordelen of Oost-Europese arbeidsmigranten een relatief groot beroep doen op de WW. Dat doen we in dit artikel, dat daarmee het sluitstuk is in de reeks artikelen over het WW-gebruik van Oost-Europese arbeidsmigranten. Door niet alleen naar de instroom in de WW te kijken maar ook naar het aantal maanden dat een werkloze een WW-uitkering ontvangt en de hoogte van de WW-uitkering, onderzoeken we in dit artikel het totale uitkeringsbeslag dat verschillende migrantengroepen en Nederlandse werknemers leggen op de Nederlandse Werkloosheidswet. Het totale WW-uitkeringsbeslag is: (omvang instroom in de WW-uitkering) * (aantal dagen WW-uitkering) * (hoogte van WW-uitkering). In box 1 lichten we de onderzochte populatie toe.

3

Strockmeijer, A.W. (2020). *De arbeidsmarktpositie verklaart: Werk en uitkeringsgebruik van Oost-Europese arbeidsmigranten in Nederland*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

4

Strockmeijer, A.W. (2019). *Stromen Oost-Europese arbeidsmigranten vaker de WW in dan Nederlandse werknemers?* UWV-Kennisverslag 2019 2. Amsterdam: Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen.

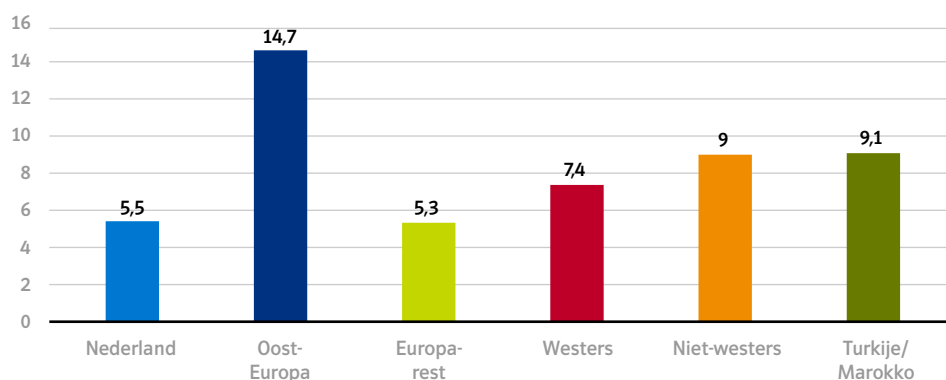
5

Strockmeijer, A.W., Beer, P.T. de & Dagevos, J.M. (2020). *Sneller uit de WW? De uitstroom van Oost-Europese arbeidsmigranten vergeleken met Nederlandse werklozen*. - TPEdigitaal 14: Online first.

Instroom in de WW

In het UWW Kennisverslag 2019-2 stonden we uitgebreid stil bij de instroom in de WW van verschillende herkomstgroepen. De WW-instroom is onder Oost-Europese arbeidsmigranten aanzienlijke groter dan onder Nederlandse werknemers en ook groter dan de instroom van de andere migrantengroepen (zie figuur 1). Zowel het contract van Oost-Europese arbeidsmigranten als de sectoren waarin zij werken, verklaren waarom zij vaker instromen in de WW. Het personeelsbeleid van werkgevers lijkt eraan bij te dragen dat ze gevangen blijven in een kwetsbare positie (Strockmeijer, 2020). Doordat Oost-Europeanen vaker een tijdelijk contract hebben, vaker in de uitzendsector werken en minder vaak bij de overheid, is hun beroep op de WW groter. Het feit dat Oost-Europese arbeidsmigranten vaker starter op de arbeidsmarkt zijn, verkleint echter hun kans op een WW-uitkering. Dat de effecten van contract en sector groter zijn dan de effecten van leeftijd en arbeidsverleden zorgt voor een grotere instroom in de WW van Oost-Europese arbeidsmigranten (14,7%) dan van Nederlandse werknemers (5,5%). De WW-instroom is ook onder de andere migrantengroepen hoger dan onder Nederlandse werknemers, maar aanzienlijk lager dan onder Oost-Europese arbeidsmigranten.

Figuur 1 WW-instroom migrantengroepen en Nederlanders (in %), werknemers januari 2015

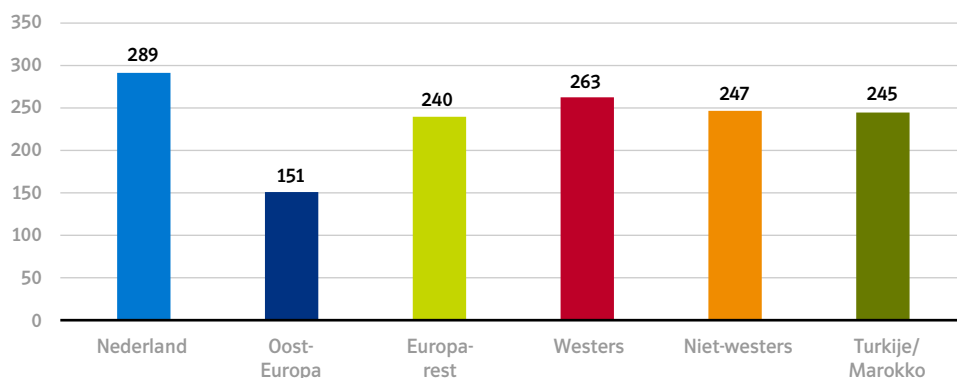
Bron: Strockmeijer, A.W. (2020). *De arbeidsmarktpositie verklaart: Werk en uitkeringsgebruik van Oost-Europese arbeidsmigranten in Nederland*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

Verblijfsduur in de WW

De periode dat een uitkeringsgerechtigde recht heeft op een werkloosheidsuitkering is afhankelijk van het arbeidsverleden van de werknemer. Om in aanmerking te komen voor een Nederlandse WW-uitkering moet in de 36 weken voorafgaand aan de eerste dag van werkloosheid in minimaal 26 weken zijn gewerkt. Een werkloze werknemer heeft dan recht op een WW-uitkering voor de duur van 3 maanden. Een langer arbeidsverleden geeft een langer recht op een WW-uitkering. EU-burgers die in Nederland werken en werkloos worden, maken aanspraak op de Nederlandse werkloosheidsuitkering. EU Verordening nr. 492/2011 waarborgt dat werknemers uit de Europese Unie eenzelfde behandeling krijgen als nationale werknemers. Het zijn overwegend jonge Oost-Europese arbeidsmigranten die naar Nederland komen. Hun kortere arbeidsverleden heeft zijn weerslag in een korter maximaal uitkeringsrecht.

Het recht op een uitkering zegt iets over de potentiële duur, niet iets over de daadwerkelijke duur van het verblijf in de uitkering. De daadwerkelijke verblijfsduur in de WW maken we inzichtelijk door te meten vanaf de start van de WW-uitkering tot het moment van uitstroom uit de WW, ongeacht de reden van uitstroom. Oost-Europeanen stromen aanzienlijk sneller uit de WW dan Nederlandse uitkeringsgerechtigden en ook sneller dan de andere migrantengroepen. De gemiddelde verblijfsduur van Oost-Europeanen in de WW is 151 dagen (5 maanden) (zie figuur 2). Nederlandse uitkeringsgerechtigden ontvangen gemiddeld 289 dagen (9,5 maand) een WW-uitkering alvorens deze stopt. Zoals we zagen bij de instroom, bij het recht en nu ook bij de verblijfsduur in de WW nemen de andere migrantengroepen een tussenpositie in. Het aantal dagen dat zij een WW-uitkering ontvangen, ligt daarbij dicht bij de duur van Nederlandse dan bij die van Oost-Europese uitkeringsgerechtigden.

Figuur 2 Verblijfsduur in WW-uitkering (in dagen), WW-instroom januari tot en met december 2016

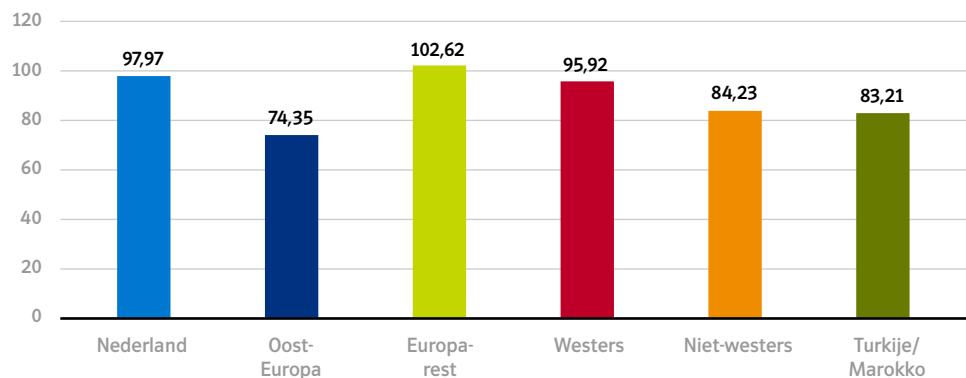

Bron: Strockmeijer, A.W. (2020). *De arbeidsmarktpositie verklaart: Werk en uitkeringsgebruik van Oost-Europese arbeidsmigranten in Nederland*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

Hoogte van de WW-uitkering

Na het beschouwen van de instroom in de WW en de verblijfsduur daarin, slaan we nu de hoogte van de WW-uitkering gade als laatste factor van het totale WW-uitkeringsbeslag. De hoogte van de WW-uitkering is lager voor Oost-Europese werklozen dan voor Nederlandse werklozen. Dit omdat het bruto dagloon - de grondslag voor het WW-uitkeringsbedrag - met gemiddeld € 74,35 lager is voor Oost-Europeanen dan voor Nederlandse werknemers met gemiddeld € 97,97 (zie figuur 3). Oost-Europese arbeidsmigranten werken, zoals eerder geschetst, vaak in laagbetaalde posities dus is hun WW-grondslag ook lager. Zij werken bijna zesmaal zo vaak in precare arbeid - dat is de combinatie van een laag loon met een tijdelijk dienstverband - dan Nederlandse werknemers. Arbeidsmigranten uit andere Europese landen en van westerse herkomst verdienen gemiddeld evenveel als Nederlandse werknemers. Een deel van de arbeidsmigranten uit deze herkomstgroeperingen is waarschijnlijk kennismigrant en werkt in de hogere segmenten van de arbeidsmarkt.

Figuur 3 Grondslag voor hoogte WW-uitkering (in €), WW-instroom januari tot en met december 2016

Bron: Strockmeijer, A.W. (2020). *De arbeidsmarktpositie verklaart: Werk en uitkeringsgebruik van Oost-Europese arbeidsmigranten in Nederland*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

Box 1

Onderzochte populatie

UWV registreert niet de herkomst van werknemers. Dit in verband met wetgeving die discriminatie naar herkomst niet toelaat. De analyses zijn uitgevoerd met data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) met de mogelijkheid om herkomst van in het buitenland geboren werknemers te koppelen aan WW-registratiedata. In de analyses ligt de focus op Oost-Europese arbeidsmigranten. Hun positie vergelijken we met die van autochtone Nederlandse werknemers. Omdat we ook willen vergelijken met andere migrantengroepen, onderscheiden we migranten met herkomst Europa-rest (de EU-lidstaten die voor de uitbreiding in 2004 en 2007 al vrij verkeer van werknemers kenden, inclusief IJsland, Liechtenstein, Noorwegen (EER) en Zwitserland) en overige westerse en niet-westerse migranten conform de herkomstindeling van het CBS. Turkse en Marokkaanse werknemers, de grootste groep van (voormalige) arbeidsmigranten, worden apart onderscheiden.

Voor de kans op instroom in de WW volgen we werknemers die in januari 2015 in Nederland in loondienst werkten. We beoordelen of zij binnen één jaar gedurende ten minste één maand een WW-uitkering ontvangen.

Voor beantwoording van de duur van het verblijf in de WW en de hoogte van de WW-uitkering kijken we naar werknemers die in het kalenderjaar 2016 instroomden in de WW. We volgen de WW-uitkeringsgerechtigden tot eind december 2018. Invoering van de Wet werk en zekerheid (Wwz) per 1 juli 2015 zorgde voor een verhoging van het aantal lopende uitkeringen en een verlaging van het aantal beëindigde uitkeringen. Deze trendbreuk in registratiedata maakte dat we kalenderjaar 2016 als instroomjaar namen.

Totale WW-uitkeringsbeslag

Om een beeld te krijgen van het totale uitkeringsbeslag dat Oost-Europese arbeidsmigranten leggen op de Nederlandse WW-uitkeringen combineren we de bevindingen over de instroom in de WW-uitkering met de verblijfsduur in de uitkering en de hoogte van het dagloon van de uitkering: omvang instroom per 100 werknemers * (75% van het dagloon in de eerste 2 maanden + 70% van het dagloon resterende maanden)/100 werknemers. Uit de resultaten blijkt dat de effecten van instroom, duur en hoogte verschillen tussen Oost-Europese en Nederlandse werklozen, maar een nadere analyse laat zien dat door de combinatie van deze effecten het totale uitkeringsbeslag niet sterk van elkaar afwijkt (zie tabel 1).

Tabel 1 WW-uitkeringsbeslag per werknemer (in €): instroom * duur * hoogte

	Nederland	Oost-Europa	Europa-rest	Westers	Niet-westers	Turkije/Marokko
WW-instroom (in %)	6	15	5	7	9	9
WW-duur (in dagen)	289	151	240	263	247	245
WW-hoogte (in €)	98	74	103	96	84	83
Totaal WW-uitkeringsgebruik	1.106	1.189	930	1.328	1.334	1.322

Bron: Strockmeijer, A.W. (2020). *De arbeidsmarktpositie verklaart: Werk en uitkeringsgebruik van Oost-Europese arbeidsmigranten in Nederland*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

Op basis van de data zien we een genuanceerd beeld van Oost-Europese arbeidsmigranten. De verblijfsduur in de WW-uitkering is voor Oost-Europeanen gemiddeld iets meer dan de helft van de verblijfsduur van Nederlandse werklozen. Daarnaast heeft ook de hoogte van de uitkering van Oost-Europese werklozen een verlagend effect op het totale uitkeringsbeslag. De hoogte van hun uitkering is – als gevolg van een kwart lager dagloon – lager dan dat van Nederlandse werklozen. De instroom in de WW-uitkering heeft daarentegen een verhogend effect op het uitkeringsbeslag: de instroom in de WW-uitkering van Oost-Europese arbeidsmigranten is tweeënhalf keer hoger dan dat van Nederlandse werknemers. Als we op basis van deze gegevens het uitkeringsgebruik berekenen, blijkt dat het totale uitkeringsbeslag op de WW door Oost-Europese arbeidsmigranten niet veel verschilt van dat van Nederlandse werknemers, namelijk € 1.189 versus € 1.106 per werknemer. Hiermee is het gemiddelde uitkeringsbeslag van Oost-Europese arbeidsmigranten lager dan dat van de meeste andere migrantengroepen, maar iets hoger dan het gemiddelde uitkeringsbeslag van Nederlandse werknemers.

Een nuancering geldt voor de gemiddelde verblijfsduur in de uitkering. Deze is gebaseerd op uitkeringen die zijn gestart in 2016 en die binnen de analyseperiode – tot en met eind 2018 – zijn beëindigd, en heeft betrekking op 97,7% van de uitkeringen van Oost-Europese werklozen en 92,2% van de uitkeringen van Nederlandse werklozen. De resterende uitkeringen zijn nog lopende uitkeringen. Zou de analyseperiode een langere periode beslaan, dan zouden de later beëindigde uitkeringen de gemiddelde duur doen toenemen. Aangezien het aantal nog lopende uitkeringen voor Nederlandse werklozen groter is dan voor Oost-Europese, zal het totale uitkeringsbeslag voor Nederlandse werknemers meer toenemen dan voor Oost-Europese werknemers en dit waarschijnlijk overschrijden.

Effecten coronacrisis

De huidige coronacrisis heeft mogelijk op twee manieren effect op het totale uitkeringsgebruik door Oost-Europese arbeidsmigranten van de Nederlandse Werkloosheidswet. De genomen maatregelen om de gevolgen van COVID-19 in te dammen, hebben ertoe geleid dat veel Oost-Europese arbeidsmigranten naar hun thuisland zijn teruggegaan en mogelijk geen aanspraak maken op een WW-uitkering. De Poolse overheid kondigde begin maart 2020 aan dat terugkerende landgenoten met ingang van 15 maart twee weken in thuisquarantaine zouden moeten verblijven. Ook Roemenië en Bulgarije, van waaruit ook veel arbeidsmigranten in Nederland werken, hebben inreis- en uitreisbeperkingen afgekondigd. Om deze maatregel voor te blijven, keerden in de eerste helft van maart miljoenen Oost-Europese migrantenarbeiders uit de gehele Europese Unie overijld terug naar hun thuisland. Verhalen in de media naar aanleiding van de coronacrisis maken nog meer zichtbaar onder welke omstandigheden Oost-Europese arbeidsmigranten hier werken en wonen. Ze kampen met een groot besmettingsrisico omdat zij in hun huisvesting, woonwerkverkeer en werkplek vaak niet kunnen voldoen aan de voorgeschreven 1,5 meter social distancing. De slechte werkomstandigheden en huisvesting hebben ertoe geleid dat een aantal slachterijen is gesloten en de medewerkers, grotendeels Oost-Europese arbeidsmigranten, twee weken in quarantaine moesten blijven. Of de arbeidsmarktpositie van arbeidsmigranten uit Oost-Europa in het bijzonder zich de komende tijd (structureel) zal verbeteren – waardoor hun beroep op de WW zou kunnen verminderen – is onbekend.

Colofon

Uitgave

UWV Kenniscentrum

Postadres

Postbus 58285, 1040 HG Amsterdam

Inlichtingen

anita.strockmeijer@uwv.nl

Auteurs

Anita Strockmeijer

Volg ons

© UWV 2020

Bronvermelding is verplicht. De informatie in het UWV Kennisverslag (UKV) is aangedragen vanuit de kennisoptiek en betreft dus niet een verantwoording of een weergave van ingenomen beleidsstandpunten van UWV.

De kennispublicaties van UWV hebben betrekking op vier gebieden. Deze kennen een eigen kleurcodering. Zo kunt u snel zien op welk gebied een publicatie betrekking heeft:

 ontwikkelingen in de sociale zekerheid

 verder professionaliseren van de dienstverlening

 arbeidsmarkt en arbeidsparticipatie

 financiële aspecten van de sociale zekerheid

